

Feladatlapok az anyanyelvi kommunikáció standardleírások tesztelésére

A szintleírások helyességét szintezett feladatsorok kipróbálásával ellenőriztük. A feladatlapokat sajátos nevelési igényű tanulók oktatását, nevelését felvállaló intézményekben, többcélú gyógypedagógiai nevelési és oktatási intézményekben valamint többségi, lakótelepi iskolákban próbáltuk ki.

Az eredmények azt mutatják, hogy a standardleírások koncepciója működik, az alacsonyabb szinten teljesítő tanulók is megtalálják a képességeikhez igazodó standardszintet. A szövegértési és szövegalkotási feladatok kipróbálásában részt vevő tanulók mindegyike jól teljesített, a harmadik és a negyedik szintnél jelennek meg különbségek az eredményekben. Minden, a kipróbálásban részt vevő intézmény a saját arculatának megfelelő színvonalat ért el, a feladatok megoldása sem állított megvalósíthatatlan akadályt a tanulók elé. Ebből arra következtethetünk, hogy a standardleírásokban található tartalmi elemek megfelelőképpen színtezték a NAT-ban szereplő fejlesztési területeket.

A standardleírásokat a pedagógusok örömmel fogadták, a mindennapi gyakorlatba történő mielőbbi bevezetését szorgalmazzák. Többen üdvözölték azt a nagyon fontos szempontot, hogy a standardok kidolgozásában a gyógypedagógiai nézőpont is teret kapott, ezáltal az enyhe értelmi fogyatékos és a sajátos nevelési igényű tanulók is bekerültek a standardok látókörébe. A feladatlapokat megismerő pedagógusok teljes mértékben tanuló és SNI barátan ítélték azokat. Osztották azt a véleményt, miszerint a feladatlapok formai és tartalmi sajátosságai egyaránt segítették a tanulókat a feladatok megoldásában, ezáltal a többségnek sikerélményt biztosítottak, amely a mindennapokban oly nehezen felkelthető tanulási motiváció fenntartásához nagymértékben hozzájárult. A feladatlapokat kipróbáló kollégák véleménye, hogy a standardszintek alapján készült sorok nagy előnye, hogy „mindenféle” tanuló megtalálja benne a helyét, nem rugaszkodik el a valóságtól, nem támaszt irreális, teljesíthetetlen elvárásokat a tanulókkal és a pedagógusokkal szemben.

A standardleírások koncepciójának tesztelésére egy szövegértés és egy szövegalkotás feladatsor készült. A standardleírás a NAT 2012 fejlesztési területeihez igazodva huszonhárom kompetenciát tartalmaz. Egy negyvenöt perces feladatlap keretein belül az összes kompetencia nem vizsgálható, így azok csoportosítása és összevonása után mind a szövegértés, mind a szövegalkotás feladatlap a következő öt-öt kompetenciára épül.

Kompetencia száma	Szövegértési kompetencia	Szövegalkotási kompetencia
1.	Olvasási stratégiák - a szöveg alapvető jellemzői	Kreatív szövegértés - szövegalkotás
2.	Szövegértési stratégiák - értő olvasás	Különböző szövegtípusok alkotása
3.	Szókincs bővítése	Nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek alkalmazása
4.	Szövegelemzés alapvető eljárásai	Kreatív szövegalkotás
5.	Kép és szöveg viszonya	Vázlat felhasználása és vázlatkészítése

A feladatlapok jellemzői

- Úgy a szövegértési, mint a szövegalkotási feladatlap megoldásához **negyvenöt** perc szükséges.
- A feladatlapokat **két különböző tanítási napon** célszerű megoldani, hogy a tanulók ne fáradjanak ki, ne veszítsék el motivációjukat.
- A feladatmegoldás során **segédeszközt nem lehet használni**. A feladatlapok második, harmadik és negyedik szintű feladatokat tartalmaznak. A feladatlapokhoz javítási-értékelési útmutató készült.
- A feladatlapok összeállítása több szempont figyelembe vételével történt. A **fokozatos haladás** érdekében a feladatlapok a második szintű feladatokkal kezdődnek, majd fokozatosan nehezedve haladnak a négyes szintű feladatokig. **Fontos**, hogy a feladatok megoldásakor a tanulók sorrendben haladjanak!
- Az SNI tanulók érdekében a Comic Sans betűtípust és a balra zárt szerkesztési formát alkalmaztuk.
- Az **utasítások** egyszerűek. Az áttekinthetőség és az autonómia kérdésére ügyelve minden utasítás külön sorba került és a feladatutasítások lényeges elemei vastag betűvel kiemelték. A feladatok legfőbb utasításai: „válaszolj”, „írd a vonalra”, „egészítsd ki”, „adj címet”, „fejezd be a mondatokat”, „magyarázd meg”, „írd”.
- A feladatok **témái** a diákok korosztályához, érdeklődéséhez igazodnak, ugyanakkor a tartalmuk aktuális, modern és nevelő célzatú.
- Az SNI tanulók sajátos információfeldolgozását figyelembe véve, valamint az egyhangúság elkerülése és a folyamatos motiváció fenntartásának érdekében a feladatok intermodálisak. A feladatsorok vizualitást támogató halmazábrás vagy képekkel operáló feladatokat is tartalmaznak. A feladattípusok **változatossága** mindkét feladatlap esetén alapelveként jelent meg.

A szövegértési feladatlap

- A szövegértési feladatlap időtartama: negyvenöt perc.
- Egy részekre tagolt, számokkal jelölt hosszabb szöveget tartalmaz a standardleírásokban megjelenő szöveghosszúsághoz igazodva. Továbbá a bekezdések között a szokottnál nagyobb távolságok, sorkihagyások vannak. A szöveg összesen kilenc bekezdésből áll, a negyedik szint a szépirodalmi stílusrétegből származó, a bázisszöveg témájához kapcsolódó verssel egészült ki.
- Szintenként három-három feladat követi a bázisszöveg adott szinthez igazodó részletét. A tanulók a második és a harmadik szinten csak az adott szint szövegrészletéhez kapcsolódó feladatokra válaszolnak, a negyedik szinten már a teljes szövegre vonatkozó kérdéseket kapnak.

A következő táblázat összefoglalja, hogy az egyes feladatok mely kompetenciára épülnek, valamint az adott feladat típusát¹ is megmutatja.

Feladat száma	Standard-szint	Kompetencia (standard)	Feladattípus
1.	2.	Szövegelemzés alapvető eljárásai	Rövid választ igénylő kérdés
2.	2.	Szövegelemzés alapvető eljárásai	Kiegészítés, „lyukas” szöveg
3.	2.	Szövegértési stratégiák - értő olvasás	Egymáshoz rendelés
4.	3.	Kép és szöveg kapcsolata	Párosítás
5.	3.	Szövegelemzés alapvető eljárásai	Rövid választ igénylő nyitott kérdés
6.	3.	Szövegértési stratégiák - értő olvasás	Hosszabb választ igénylő nyitott kérdés
7.	4.	Olvasási stratégiák - a szöveg alapvető jellemzői	Tömörítés
8.	4.	Szövegelemzés alapvető eljárásai	Párosítás
9.	4.	Szókincs bővítése	Rövid választ igénylő nyitott kérdés

¹ A feladattípusok besorolása Einhorn Ágnes rendszere alapján történt. Einhorn Ágnes: Feladatkönyv, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2012.

A szövegalkotási feladatlap

- A szövegalkotási feladatlap időtartama: negyvenöt perc.
- Hét feladat alkotja, melyből három - három második illetve harmadik, egy pedig negyedik szintű.
- A fokozatosság elvét itt is szem előtt tartva a tanulók által alkotandó szövegek terjedelme egyenletesen nő, a második szintű feladatoknál 2-4 mondatos szöveget, a harmadik szintűeknél 5-7 mondatos, míg a negyedik szintűnél minimum 8-10 mondatos szöveget kellett létrehozniuk. Fontos, hogy a tanulók teljes, kerek egész mondatokban válaszoljanak. Az érdeklődés és motiváció fenntartása érdekében egy-egy segítő rajz is kapcsolódik a feladatokhoz. Az értékelés a mellékletben szereplő Javítási útmutató alapján történik. A következő táblázat összefoglalja, hogy az egyes feladatok mely kompetenciára épültek.

Feladat száma	Standard-szint	Kompetencia (standard)	Minden szinten megjelenő kompetencia (standard)
1.	2.	Különböző szövegtípusok alkotása	Nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek alkalmazása
2.	2.	Kreatív szövegértés - szövegalkotás	
3.	2.	Kreatív szövegalkotás	
4.	3.	Kreatív szövegalkotás	
5.	3.	Különböző szövegtípusok alkotása	
6.	3.	Különböző szövegtípusok alkotása	
7.	4.	Vázlat felhasználása és vázlatkészítés	